

CULTUUR & MEDIA

KLASSIEK & ZO Peter van der Lint

De opera krijgt een stemmenspecialist

Sophie de Lint wil niet praten. Nog niet. Best te begrijpen omdat zij officieel pas in september 2018 begint als de nieuwe artistiek leider van De Nationale Opera. En toch. In Nederland is De Lint, hoewel in Rotterdam geboren, een grote onbekende en dat blijft ze dus op deze manier nog anderhalf jaar. Het roept herinneringen op aan Ann Goldstein. De nieuwe, weinig communicatieve directeur van het Stedelijk Museum meed na haar benoeming destijds angstvallig de pers. Tussen haar en Amsterdam kwam het nooit meer goed.

Op Goldsteins stoel zit nu Beatrix Ruf. Misschien dat zij Sophie de Lint kan bijpraten over hoe je als 'Zwitserse' (beide dames hadden in Zwitserland hun opleiding en carrière) op een toppositie in de Nederlandse kunstwereld kunt aarden.

Bij gebrek aan beter struinen journalisten nu het internet af op zoek naar snippers informatie over de onbekende De Lint. Veel vinden ze niet, en dus lees je nu overal dat ene zinnetje uit een Zwitserse krant waarin stond dat ze soms 'kil' kan overkomen, en 'licht ontvlambaar' zou zijn. Dat krijg je ervan. Er is ook maar één officiële foto, die in alle kranten stond en ook nu weer hier onderaan te zien is. Als je goed zoekt, kom je op internet nóg een foto tegen. Daarop is De Lint te zien met Calixto Bieito, de Spaanse schandaalregisseur. Amsterdam is gewaarschuwd.

Er is redelijk open en positief gereageerd op De Lints benoeming. Al lees je tussen de regels wel door dat de overgang van Pierre Audi ('een bevlogen kunstenaar') naar De Lint ('een zakelijke manager') wellicht een heel grote is. Anderen vinden het juist goed dat er een manager komt die niet net als Audi zelf registreert en dus vaker op honk te vinden zal zijn om de boel te runnen. Dat doet ze nu bij de Opera van Zürich, waar ze als *Operndirectrice* verant-

woordelijk is voor het casten van zangers en dirigenten. Die functie noemen ze in Amsterdam Hoofd Artistieke Zaken. Daar heeft Audi de titel van directeur. Beetje verwarrend die verschillende terminologie. In Zürich moest De Lint als 'tweede man' samenwerken met een *Intendant*, een *Kaufmännischer Direktor* en een *Generalmusikdirektor*.

In Amsterdam krijgen we dus een echte stemmenspecialist, iemand die een enorm netwerk heeft én een grote repertoirekennis. Toen Audi in 1987 begon was hij geen van drie. Maar Audi zette DNO wél op de kaart als internationaal gewaardeerd operahuis waar spannende zaken te beleven zijn. In hoeverre De Lint met haar intendant Andreas Homoki in Zürich kon sparren over de seizoensprogrammering is onbekend. Zürich kent een repertoirestelsel, er zijn dus tot wel vijf verschillende titels per maand te zien.

Dit seizoen toont Zürich vier Mozarts, vier Verdi's, zeven andere 'Italianen', drie Franse titels, twee barokopera's, één Wagner, één operette, Trojahns 'Orest' (die in Amsterdam in wereldpremière ging) plus Haydn's 'Orlando Paladino'. Die laatste wordt geregisseerd door Jetske Mijnsen, die volgend seizoen in Zürich een nieuwe 'Idomeneo' mag doen. Contact met Nederlandse operaprofessionals heeft De Lint dus al gehad.

Ondertussen programmeerde Audi, zoals dat gaat bij de opera, al jaren vooruit. De Lints eerste echte seizoen is dat van 2020/21. Dan zal ze ongetwijfeld al met de pers gepraat hebben en weten we waar ze met DNO heen wil.

Anderen vinden het goed dat er nu een manager komt die vaker op honk zal zijn

Sophie de Lint, volgend jaar directeur van De Nationale Opera. FOTO STEFAN DEUBER

VOORSTELLING Filmmaker en muzikant **Leon Giesen** (ex-Toontje Lager) is gastconservator van het Nationaal Militair Museum. Hij zocht een schat in de bossen van Baarn en haalde een vergeten moordzaak naar boven.

tekst Iris Pronk

Schatgraver stuit op verhaal vergeten moord

E r zijn vast niet veel kunstenaars die bij de uitvoering van een project hulp krijgen van twintig militairen. Muzikant en filmmaker Leon Giesen lukte dat wel: hij wist een heel peloton soldaten van de genie zo gek te krijgen om een bosje in Baarn systematisch uit te kammen, twee dagen lang. Ze hadden apparatuur waarmee ze tot diep in de bodem mijnen, metaal en andere afwijkende voorwerpen konden opsporen, Giesen filmde alles. "Ik liep daar rond als bevelvoerder documentairemaker", vertelt hij trots.

Ze zochten een schat uit de Tweede Wereldoorlog waarover Giesen had gelezen in een Panorama uit 1960. Een jongensboekachtige schat, die zou moeten bestaan uit een kilo diamanten, een parelketting, een kostbare ring, twee goudstaven en drie pistolen, verpakt in geolied papier en vervolgens diep begraven tussen de bomen tegenover Villa Medan. Door een Duitse oorlogsmisdadiger, de SS'er Willi Kulla, die in 1945 in deze villa gestationeerd was.

Hoe aantrekkelijk het idee van schatgraven ook is, het was niet de enige reden waarom de militairen Giesen wel wilden helpen met zijn zoekactie. Zijn jongensachtige enthousiasme nam ze vast ook voor hem in. Ruikt Giesen eenmaal een verhaal, dan bijt hij zich er als een terriër in vast. Dan moet en zal hij alles weten, een nieuwsgierigheid waarmee hij vaak ook anderen aansteekt.

Slager

Zo ontdekte Giesen nog een andere verhaallijn die de militairen raakte, en waarmee hij ze over de streep trok: een wrede moordzaak in hetzelfde bosje, vlakbij het station van Baarn. SS'er Kulla, die opgeleid was als slager, bleek een buitengewoon wrede man, die minstens twee mensen vermoorde vlak voor de Bevrijding. Eén van hen was Aäron Loterijman, een Joodse tandarts. Hij stierf op 27 april met acht kogels in zijn lijf; slager Kulla had zijn

hele pistool op hem leeggeschoten.

Niks in het bos herinnert nog aan deze moord: geen graf, geen steen, geen gedenkplaatje. "Een vergeten man", zo noemt Giesen de tandarts. "De Duitsers hebben geprobeerd hem weg te maken en dat is ze gelukt."

Een onrecht dat Giesen, die gastconservator is van het Nationaal Militair Museum in Soesterberg, besloot te bestrijden. Samen met het peloton ging hij in het bos ook op zoek naar sporen van de moord. Daarvoor waren de soldaten zeer gemotiveerd, zegt Giesen: "Ze vonden het geweldig om onderdeel te zijn van het verhaal, om mee te zoeken naar een stukje van de geschiedenis."

Harde bewijzen vonden ze uiteindelijk niet, maar ze besloten één plek aan te wijzen als de vermoedelijk plaats delict. Daar gaat Giesen binnenkort een 250 kilo zware gedenksteen neerleggen. Door middel van crowdfunding hoopt hij genoeg geld bij elkaar te krijgen om er de naam van Aäron Loterijman in te laten graven.

Voorstelling

Daarnaast deed Giesen grondig onderzoek naar het leven van de kinderloze Loterijman, waarover maar weinig bekend was. Hij vond uiteindelijk een paar documenten, een stamboom, zelfs een foto en een geluidsfragment. Daarmee geeft hij de tandarts toch contouren in zijn voorstelling 'Het lot van Loterijman', die vandaag in première gaat in het Nationaal Militair Museum.

Hij vertelt het verhaal van zijn zoektocht – naar de schat, de oorlogsmisdadiger en zijn slachtoffer – met filmbeelden en muziek. "Er bestaat geen officiële naam voor wat ik doe", zegt Giesen, die bekend werd als assistent van Toontje Lager en daarna een succesvolle carrière had als documentairemaker. Dat laatste vak vond hij niet zo bevredigend. "Dan wordt je film uitgezonden op tv en zit je thuis met je bakje pinda's. De eerste tien keer belt je moeder nog, maar daarna... Ik vind het niet feestelijk genoeg, ik vind dat het verhaal meer gevierd moet worden. En ik wil er zelf ook iets aan toevoegen."

Leon Giesen. FOTO PETER DE RONDE

Iedere snipper over Aäron Loterijman blijft welkom, zijn verhaal is nog niet af